

Europa davant l'abisme

La presidenta de la Comissió Europea, Ursula von der Leyen, va començar el seu recent discurs sobre l'estat de la Unió amb una cita de Charles Dickens d'*Història de dues ciutats*, del 1859: "Era el millor dels temps, era el pitjor dels temps". Dickens volia descriure la situació d'Europa, Londres i París en particular, en temps de la Revolució Francesa. És una cita apropiada perquè la velocitat del canvi aleshores i ara era i és formidable. El millor dels temps per les oportunitats que representa, el pitjor per les turbulències i els perills.

L'acceleració dels canvis és molt gran, des de la digitalització fins a la irrupció de la intel·ligència artificial (IA), passant pel desgovern de la globalització, una reversió parcial proteccionista i un èmfasi en la resiliència, el predomini de les xarxes i la desinformació, el declivi demogràfic i la immigració, així com les conseqüències del canvi climàtic. El resultat és una gran tensió geopolítica i un augment del populisme en un món on regeix la llei del més fort –el president Trump ho va deixar clar a les Nacions Unides: "*To the victor go the spoils*" [el guanyador s'emporta el botí]. Aquest és el món d'abans del 1914 i de la constitució de les Nacions Unides després de la Segona Guerra Mundial. És el món descrit per Christopher Clark al llibre *The sleepwalkers*, que explica com es va arribar a la Primera Guerra Mundial a partir del conflicte als Balcans, quan les potències europees declaven àrees d'influència segons els seus interessos i la correlació de forces. En l'Estratègia Nacional de Defensa, els EUA han deixat clares les pretensions territorials sobre el Canadà, Mèxic, Groenlàndia i totes les Amèriques.

L'acceleració dels canvis agafa Europa a contrapeu. Dèbil en defensa, ja que ens aprofitàvem del paraigua dels EUA; fràgil en economia, perquè

XAVIER VIVES

ECONOMISTA, IESE

vam perdre el tren de la digitalització de les grans plataformes i vam concentrar l'esforç en la tecnologia mitjana (com el vehicle amb motor de combustió sense anticipar el vehicle elèctric i com a plataforma de software); feble i fràgil en energia, per la dependència del gas rus i dels combustibles fòssils (malgrat l'esforç fet en el desenvolupament d'energies renovables), i fràgil en comerç exterior, perquè depenem massa del mercat xinès. El cas paradigmàtic de tots aquests problemes és precisament Alemanya, el motor de l'economia europea. La presidenta del Banc Central Europeu ja va advertir que el creixement a Europa estava lligat a un món que desapareix. De moment ja hem perdut la primera onada de desenvolupament dels models fundacionals de la IA, i la francesa Mistral ja ha tirat la tovallola.

Les conseqüències de les debilitats europees són paleses. La debilitat en defensa fa que l'agressió a Ucraïna necessiti l'ajuda crucial dels EUA i que siguem víctimes de la guerra híbrida i de les amenaces nuclears del Kremlin. La Unió Europea (UE) negocia en condicions d'inferi-

oritat un acord comercial amb Washington (amb la presidenta Von der Leyen anant a Escòcia a negociar amb el president Trump en un dels seus camps de golf) i Alemanya està subjecta a un segon *China shock* que ja ha contribuït a l'auge de l'extrema dreta a les darreres eleccions regionals. El primer *China shock* als EUA va destruir llocs de treball industrials al Rust Belt i va ajudar a la victòria republicana en les eleccions del 2016.

Les prioritats de la UE han de ser la prosperitat econòmica, enfortir la capacitat de defensa autònoma i mantenir el lideratge en multilateralisme, estat de dret i defensa de la democràcia liberal. Ens cal, en particular, enfortir la innovació disruptiva i la ciència que l'acompanya, i establir aliances amb les democràcies liberals (el Regne Unit, el Canadà, el Japó, Corea del Sud, Austràlia). El primer ministre del Canadà, Mark Carney, present al discurs de Von der Leyen, vol associar-se amb la UE. Les receptes les tenim (els informes Draghi, Letta i Niinistö), però la UE necessita una estructura més centralitzada per prendre decisions més àgils i menys burocràtiques, superant divisions, divergències i pulsions populistes. Té actius com el seu pes econòmic, el desenvolupament de l'estat del benestar, el respecte a l'estat de dret i l'estabilitat regulatòria, que es pot traduir en avantatges per atraure inversions, i el potencial de consolidar l'euro amb un BCE independent de les pressions polítiques, però amb un pressupost esquitat. A més, té la carta de l'empresa ASML, peça crucial en la cadena de valor de la producció dels microprocessadors més avançats del món amb les seves màquines de litografia ultraviolada extrema. La UE tendeix a actuar quan està al llindar del precipici (això ho va fer Mario Draghi amb el "*whatever it takes*"). Ara estem davant d'un precipici amb diversos vessants. No serà fàcil, però la UE ha d'actuar.

Les prioritats de la UE han de ser la prosperitat, la defensa i el lideratge en multilateralisme i estat de dret